

Høringsinnspill fra Abelia:

Prop. 153 L (2016-2017)

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven)

Abelia er NHOs landsforening for kunnskaps- og teknologibedrifter, vi har ca. 2100 medlemsbedrifter med omtrent 47.000 ansatte over hele landet. Abelia har medlemmer innenfor blant annet IKT, undervisning, forskning, konsulenttjenester, kreative virksomheter og interesseorganisasjoner. For en digital versjon av dette høringsinnspillet se her; <https://www.abelia.no/samhandling-for-sikkerhet>

Innledning

Abelia er svært positiv til at Regjeringen i mars 2015 satte ned et uavhengig utvalg for å utrede og foreslå et nytt lovgrunnlag for forebyggende nasjonal sikkerhet. I NOU 2016:19 "Samhandling for sikkerhet" kommer utvalget med en rekke forslag til hvordan dagens sikkerhetslov kan oppdateres. Det er 15 år siden sikkerhetsloven ble oppdatert sist, og det var behov for en revisjon.

Verden, Norge og våre sårbarheter har endret seg kraftig i disse årene, og regelverk som skal beskytte vår nasjon må blant annet ta hensyn til et langt mer komplekst trusselbilde, en endret sikkerhetspolitisk situasjon og en svært hurtig utvikling av ny teknologi. Sårbarheter som oppstår i forbindelse med digitale tjenester, skiller seg vesentlig fra tidligere tiders sikkerhetsutfordringer. Dette blant annet fordi verdikjedene til slike tjenester er lange, komplekse og kan være uoversiktlige. Hvor, hvorfor og hvordan feil oppstår kan være uklart, og feil kan forplante seg svært hurtig. Dette kan få fatale konsekvenser.

I proposisjonen til Stortinget har Forsvarsdepartementet tatt hensyn til en rekke av innspillene fra en omfattende høring. Det er prisverdig at også departementet i sine vurderinger forsøker å veie opp vår økende avhengighet av sikre IKT-systemer, nasjonal sikkerhet og et endret trusselbilde mot hensyn til rettsikkerhet, personvern og samfunns- og bedriftsøkonomiske hensyn. Dette er ingen enkel øvelse, men slike avveininger er nødvendige, dersom vi også i fremtiden skal forbli et av verdens mest digitaliserte samfunn.

Abelia ønsker med dette innspillet å komme med noen generelle betraktninger rundt mulige konsekvenser av praktiseringen av den nye loven. I tillegg ønsker vi å påpeke noen av de konkrete endringene.

Abelias innspill

Konsekvenser for næringslivet

Abelia har både norske og utenlandske bedrifter med virksomhet i Norge som medlemmer. Alle bidrar til verdiskaping og sysselsetting, og for Abelia er det et viktig overordnet prinsipp at alle bedrifter bør kunne konkurrere i det norske markedet, og at disse gis lik innsikt i vilkårene for virksomhet og konkurranse.

Det er vanskelig for næringslivet å forutse hvilke konsekvenser og kostnader den nye loven vil påføre virksomheter før vi ser hvordan den praktiseres. Det har også departementet gitt uttrykk for:

"Det er ikke mulig å angi konkret de økonomiske konsekvensene av lovforslaget før loven har trådt i kraft og alle departementer har vurdert hvilke virksomheter som skal omfattes av loven. De fleste nye virksomhetene som vil omfattes av loven, vil være i sivil sektor. De økonomiske konsekvensene dette medfører vil imidlertid variere, og må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle". S.159

For næringslivet medfører derfor loven inntil videre usikkerhet med henhold til praktisering, virkeområder og kostnader. Abelia registrerer imidlertid at departementet flere steder legger til grunn at lovforslaget vil medføre en *begrenset* utvidelse av dagens sikkerhetslov, at departementet har en forståelse for de høringsinstansene som har funnet virkeområdet til utvalgets forslag uklart (6.4.1) og at kostnader til sikkerhetstiltak ikke skal

strekkes lenger enn det som er nødvendig for å sikre et forsvarlig sikkerhetsnivå (18.1). Abelia forutsetter at dette vil legge føringer for den videre tolkningen og praktiseringen av loven. Abelia ønsker å påpeke at det vil være svært uheldig dersom praktiseringen av lovverket skulle få utilsiktede, uheldige og unødvendig fordyrende konsekvenser for næringslivet.

Abelia anser utenlandske bedrifters tilstedeværelse og bidrag til norsk næringsliv som betydningsfulle og viktige på svært mange områder. Særlig for den fornyelsen og innovasjonstakten regjeringen ønsker. Innovasjon og teknologiutvikling skjer i møte mellom selskap, helt uavhengig av eierskapets nasjonalitet. Et hovedmål for myndighetene må være å bidra til at Norge er et attraktivt sted å investere og drive næringsvirksomhet, også sett med internasjonale øyne. Vurderinger av selskaper og hvilke krav disse skal underlegges og etterleve, må baseres på objektive og transparente kriterier. Det er spesielt viktig at utenlandske selskaper har en klar forståelse av hvordan rammevilkårene i Norge fungerer, og blir gitt klar informasjon om hvorfor deres bedrift eventuelt ikke kan delta i enkelte aktiviteter i Norge. Anskaffelser er ressurskrevende prosesser for alle involverte parter. Transparens i forhold til kriterier for deltakelse gir den enkelte bedrift nødvendig forutsigbarhet og det vil være svært uheldig dersom hensynet til sikkerhet vil legge unødvendige begrensninger på anbudskonkurranser og leverandørtilgang.

Elektronisk kommunikasjon er en del av et globalt økosystem der vi i Norge ønsker at norske bedrifter skal kunne delta i konkurranse med andre i utlandet. På samme måte må vi så langt det er mulig legge til rette for at utenlandske bedrifter kan delta i Norge. Den norske digitale utviklingen er muliggjort av et godt samarbeid mellom myndigheter og privat næringsliv over mange år. Norge har kort sagt vært i forkant i utviklingen av informasjonsteknologi, og der ønsker vi fortsatt å være. Pendelen dreier imidlertid mer i retning av at land som USA, Japan, Sør-Korea og Kina inntar lederroller. Det er derfor viktig at myndighetene legger forholdene til rette for at også internasjonale aktører ønsker å drive virksomhet i Norge. Selskapene kan ikke kutte Norge som markedsområde fordi kostnadene med å tilby sine tjenester, totalt sett blir for dyre. I det store teknologiløftet med 5G, tingenes internett, Sky-tjenester, tyngre infrastrukturelle endringer og et trådløst samfunn, blir det viktig å ha et bærekraftig marked der kommersiell konkurranse fra de beste globale aktørene, har en naturlig plass. Abelia vil således understreke viktigheten av myndighetenes ansvar for å ivareta en god balanse mellom nødvendige sikkerhetsvurderinger og transparente rammevilkår for næringsliv i Norge.

Kostnader og kompensasjon

Abelia påpekte i høringsinnspillet til NOU 2016:19 behovet for en vurdering av kompensatoriske ordninger for bedrifter som i enkeltvedtak får pålegg om at sikkerhetsloven skal gjelde for dem. Disse bedriftene påføres betydelige kostnader for å oppfylle lovens krav. I henhold til gjeldende rett finnes det ingen slike kompensatoriske ordninger. Departementet finner det ikke formålstjenlig å spesifisere slike ordninger i loven, men påpeker i 17.4 at det vil vurdere om det er behov for slike i det videre arbeidet med sikkerhetsloven. Abelia ønsker i den sammenheng å stille spørsmål ved hvor stor andel av kostandene for det samfunnmessige perspektivet det er rimelig at hver enkelt bedrift skal bære byrden av. I departementets videre vurdering bør det legges vekt på en mer hensiktsmessig vurdering av hvordan de økonomiske forpliktelsene mellom private og myndighetene skal fordeles. Mulige løsninger kan være kostnadsdifferensiering i henhold til størrelse og omsetning i bedriften eller en form for kompensasjon.

Hvilke bedrifter bør bli pålagt at sikkerhetslovens krav skal gjelde for dem? I vurderingen er det en rekke momenter som må inngå. Det første Abelia vil fremheve, er at leverandører som i dag leverer varer og tjenester til bedrifter som er underlagt gjeldende sikkerhetslov, kontraktsregulerer plikter av sikkerhetsmessig karakter. Det er et moment som trekker i retning av at leverandørene ikke nødvendigvis skal pålegges å bli omfattet av loven.

Departementene må følge forarbeidens anvisning om å vektlegge negative konsekvenser i form av økte kostnader og konkurranseulempes for den enkelte bedrift. Det er understreket i merknadene til formålsbestemmelsen at det ligger en *plikt* for sikkerhetsmyndigheten til å vurdere alternative og mindre inngripende tilnærminger for å oppnå samme effekt. Abelia legger til grunn at sikkerhetsmyndigheten og sektordepartementene følger forarbeidens anvisning, når loven skal praktiseres.

På den annen side ser Abelia at sikkerhetsloven for noen virksomheter kan ha en positiv virkning. En slik underleggelse vil - gitt at loven fungerer etter intensjonene - innebære at virksomheten er i stand til å håndtere sikkerhetsgradert informasjon inklusiv trusselinformasjon, og kan motta konkrete råd og veiledning fra myndighetene. I enkelte sammenhenger kan dette sees på som et konkurransefortrinn og en verdibyggning for den enkelte bedrift, som igjen kan gi tilgang til større markeder. Et slikt mulighetsrom vil avhenge av kostnader og omfang av det å bli underlagt sikkerhetsloven, som nevnt tidligere.

Tvistorgan

En rekke av Abelias medlemmer ga i forbindelse med høringen av NOU 2016:19 uttrykk for at det er behov for å opprette et tvistorgan slik at det finnes tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier for at virksomheter som underlegges loven har rett til å bli hørt og påklage. Departementet konkluderer i sin samlede vurdering (7.4.6) med at utvalgets forslag om etablering av et særskilt tvistorgan ikke bør følges opp. Departementet foreslår at dagens klageordning etter forvaltningsloven videreføres og mener dette vil sikre rettssikkerheten for private virksomheter og henviser til at den nye loven innehar en mulighet for å få løftet saker med motstridende interesser eller uenighet. Abelia har forståelse for departementets vurdering, deriblant fordelene av at det brukes ordinære og kjente forvaltningsrettslige prinsipper om forvaltningsklage. Abelia ville imidlertid ha foretrukket et tvistorgan der minst en av de faste representantene ble oppnevnt fra det private næringsliv. Abelia mener et tvistorgan hadde vært mer hensiktsmessig grunnet kompleksiteten og den særskilte kompetansen behandling av denne typen saker krever.

Kompetanse

Abelia har i flere år påpekt behovet for økt IT-kompetanse generelt i Norge, og økt IT sikkerhetskompetanse spesielt. Flere rapporter deriblant Lysneutvalgets rapport belyser kompetansebehov på sikkerhetsområdet. Abelia benytter igjen anledningen til å understreke hvor avgjørende det er at vi i Norge evner å heve IT-kompetansen generelt og sikkerhetskompetanse spesielt i samfunnet. Med et relativt lavt antall personer med IKT-sikkerhetskompetanse blir vi sårbare som nasjon. Når også Traavik utvalget påpeker at økt og tilstrekkelig kompetanse er en forutsetning for at en ny sikkerhetslov vil fungere i praksis, bør dette være en ytterligere vekker.

"Sektorspesifikk kunnskap og kompetanse er av sentral betydning for å kunne identifisere de funksjoner og virksomheter som er av grunnleggende nasjonal betydning i den enkelte samfunnssektor. En avgjørende forutsetning for at en slik systematikk skal fungere i praksis, er at de enkelte fagdepartementene er sitt ansvar bevisst og følger opp det ansvaret de tillegges gjennom loven. For enkelte departementer innebærer dette behov for kompetanseheving på forebyggende sikkerhet" s. 43

Abelia vil avslutte med å takke for muligheten til å komme med innspill.

På vegne av Abelia,

Christine Korme
Direktør for digitalisering og fornying